
FOREWORD

The View on a Client as a Personality in Modern Society of Ontological, Anthropological and Sociological Risks

Annual Proceedings of Latvian Christian Academy come out in times when Covid-19 pandemic outbreak reveals need for active and powerful impulse from anthropological innovation for further development of social work as an academic discipline. The need for the impulse is felt in practical work with clients, and there are two key phrases for it: “society is subjected to crisis” and “client is your peer”.

Comprehensive inclusion of man into society requires focus of the social discourse on basic notions of human perception as *human dignity, personal development, independent functioning and respect towards freedom of choice*, which are historically respected in Europe. Unfortunately, popularity and spread of the notion “client” in the social work vocabulary doesn’t anticipate penetrating concept of client as personality. The quest for human personality is impossible to reach if metaphysical knowledge about personality is rejected as unnecessary which brings manhood into the ontological risk situation. Humans are not social animals, and humans are not self-contained beings, as it is proved by age-old Patristic anthropological knowledge about man. Anthropology without metaphysics is “anthropology beyond man”. This is where ineffective work with clients is rooted: work with clients is carried out beyond deeper understanding of man as personality and being created by God.

It is important to identify risk profiles, e.g., the volume and scope of threats and dangers characteristic to the current social, economic and political context. Analytical description of risks surrounding current manhood and society at large can’t leave clients alone, and this is global reality. As a consequence, impressive risk complexes are created in the client’s consciousness leading to lack of security, trust into social workers and other experts, and risks create psychological problems in the client’s worldview. To a large extent insecurity, uncontrollability, psychic disbalance takes over the clients’ behavior paralyzing his or her societal and professional life.

Within the context of multifaceted problems of a client an “anthropological crisis” should be named as priority. Traditional social work deals with clients as objects, viz., what has happened, is rejection of “human essence within the client”. Clients are conceptualized following their social and psychological performances. As a consequence, social work as science lacks fundamental concept of human being, it functions without founding anthropological model.

Recognizing the problem of the concept of client as topical, the present volume of Proceedings is made of two parts: the first part deals with attitude towards client as one’s peer; the second part touches particular practical aspects in work with client, incl. supervision, community work and social entrepreneurship. Article of *prof. emeritus* Kyösti Urponen (Finland) “Professional-centered and Client-oriented social work” is based on research done in Finland – focus group

of clients critically evaluated effectivity of the problem-oriented social work, and by this advantage of the client-as-personality-oriented social work is shown. Finnish article thematically corresponds to the essay by *Dr., prof.* Klaus Kießling (Germany) “On the dignity of all humans as images of God” arguing why and how every client deserves the highest respect due to creation in God’s image and likeness. *Dr., prof.* K. Kießling unveils need for freedom, love and hope for future, closely related to the need for meaning embedded in every man. Dean of Social work faculty of Klaipeda University *Dr., assoc prof.* Valdas Rimkus (Lithuania) in his article “Re-discovering the positive sides of social work: social support and client strengths perspective” describes strength reserves within a client and perspectives, and they are supplemented by empirically-based conclusions by Doctoral student Justina Kievišienė from Lapland University (Finland) “Alcohol consumption as a phenomenon in Lithuania: a narrative synthesis”.

Publications related to social work methodology are connected with the problem of the concept of client and skills of the social worker to deal with their particular problems implementing principles of mutuality respecting personal freedom and identity of man.

Dr. Norbert Hark (Germany) in his article “Not strangers, but partners: academic theology and social work” takes profession of social worker into interdisciplinary perspective between academic theology and social work, revealing resources of academic theology for practical social work. *Dr., prof.* Skaidrīte Gūtmane and *assist. prof.* Guntis Dišlers in the article “Narrative therapy and patristic anthropology on human will” analyze approaches of narrative therapy and anthropology towards human will as a motivating factor in the context of welfare of the client. *Assist.* Juris Jefuni (Latvia) in his article “On pneumatological aspect of Christian anthropology” argues the importance of the notion of anthropological border in working with client. In his analysis of the monograph by *Dr.* S. Horuzhy “On phenomenology of ascesis” he describes the anthropological turn in humanities and compares it with Christian theology which has been focused on research of the human phenomenon referring to the God-and-Man Jesus Christ. No other religion apart from Christianity describes idea of deification of man as the main goal of human existence. Idea of deification of man goes into Christian anthropology as a goal (τέλος in Greek). The author unveils the pneumatological center of Christology from which anthropological perspective of pneumatology proceeds – every human being (client) has received a call and demand to get involved into synergic relationships with God and to find reserves of the inner strength in it. The mentioned articles prove that social work practice requires interdisciplinary approach which would rise it above sheer behaviorism. Multidimensional strategies for intervention should be applied in social work, they foresee anthropologically nuanced perception of the client which would be further dealt with professional intervention skills on both micro and macro levels with sustainable results.

Dr., prof. Skaidrīte Gūtmane (Latvia) in her article “Risks in social work with clients: conceptual foundation and main approaches to implement” has overviewed ideas about risks endangering people in current age, and problems burdening every social work client. The article is based on the notion of S. Horuzhy that “by use of notion of risks in analysis of social phenomena one can identify the volume of threatening risks and anthropological dangers”. The article analyzes the so-called base trust in need for everyone, every client and social worker for proper analysis why people become socially inert and lose life-giving optimism.

Presentation of Fr. Sergius Neufach (Lithuania) “Self-sacrifice and servanthood as the blessed fruits of discipleship” presented for the International conference of Latvian Orthodox Church “Church, School, Family” (Riga, 2019) crowns professional approach of the social professional to client – or rather other human being – by use of the notion “self-sacrifice”. Usually the notion is not used in the context of social work practice, asking for “neutrality” instead, however, in our opinion, in social work, along with teaching pupils in school, it is very important to accept human dignity as the key category in dealing with another man. According to Christian Holy Scriptures, human being was created in God’s image and likeness, consequently, an ontological dignity was put in every man, which is to be respected as his highest value. The task of social worker is to unveil moral, axiological, anthropological coordinates showing respect, honesty and empathy to the other, which characterizes true mutuality. Every man should be seen as a miracle of the Wisdom of God, and this is where human heart – not only professional knowledge – shows its capacity and wisdom when thinking about the client. Abundance of professionalism is not only professional mastery, but also approach.

The second part dealing with social work practice presents article by *Dr., prof.* Elvyra Acienė (Lithuania) “Work at home as challenge: mission (im)possible?”; *assist. prof.* Dace Dolace (Latvia) analyzes “Supervision as a space of recreation of qualitative communication and self-image in caritative social work and social entrepreneurship”; article by *lect.* Valters Dolacis and *assist. prof.* Dace Dolace (Latvia) “The contribution of ecclesial communities to development of community work: working religious capital” and by *lect.* Valters Dolacis “Social entrepreneurship as a tool for personal and community development”.

The future and current topical problems to be continued may be seen by analysis of conditions in which young people live and function. We are convinced that social workers should be well-informed about the situation of young people – it gives clear vision of prog-nostic vectors in the social work development. Two summarizing articles about the young people situation in Latvian are presented in the Proceedings: *Dr., prof.* Skaidrīte Gūtmane “Study of young people in Latvia” and *Dr., prof.* S. Gūtmane in co-authorship with *Dr.* Līva Griņeviča “Young people situation from employment perspective: international study”.

Social workers today do not meet their clients in the same way as ten years before. The Covid-19 situation has revealed that today people today are incapable to conceptualize their self-understanding, their essence and calling. Although society tries to impose the stamp of “proper governance, organization and management of allowances” on human being, it doesn’t recognize that in this process he is deprived of ways to conceptualize his self. This the highest risk in social work professionalization: certified professionals lose contact with personality and stops seeing peer in his or her client.

Dr. philol., prof. Skaidrīte Gūtmane
Rector of Latvian Christian Academy

PRIEKŠVĀRDS

Skatījums uz klientu kā personību modernajā ontoloģisko, antropoloģisko un socioloģisko risku sabiedrībā

Latvijas Kristīgās akadēmijas ikgadējais Zinātnisko Rakstu sējums iznāk laikā, kad Covid-19 izraisītā problēmsituācija pasaulē atsedz to, ka sociālā darba kā akadēmiskas disciplīnas attīstībai ir nepieciešams spēcīgs aktīvas antropoloģiskas inovācijas impulss, kas būs nepieciešams praktiskā darbā ar klientu. Šāda impulsa atslēgas frāzes ir divas: “sabiedrība, kas pakļauta riskiem” un “klients ir līdzcilvēks”.

Cilvēka pilnvērtīgai iekļaušanai sabiedrībā ir nepieciešams sociālā diskursa fokuss uz tādām Eiropā vēsturiski respektētām cilvēka izpratnes nostādnēm kā *cilvēka cieņa, personības attīstība, brīvība, neatkarīga funkcionēšana un respekts pret izvēles tiesībām*. Diemžēl jēdziena “klients” popularitāte un biežums sociālā darbinieka leksikā nebūt nenozīmē dziļu izpratni par klientu kā cilvēku. Tas ir tāpēc, ka cilvēka jautājumu profesionāli dziļi nav iespējams atrisināt, ja metafiziskās zināšanas par cilvēku atmetam kā nevajadzīgas, tādējādi ievēdot cilvēku ontoloģiskā riska situācijā. Cilvēks nav sociāls dzīvnieks, un cilvēks nav pašpietiekama būtne. To pierāda gadsimtiem senā patristiskās antropoloģijas zinātne par cilvēku. Antropoloģija ārpus metafizikas ir “ārpuscilvēka antropoloģija”. Šeit arī slēpjas darba ar klientu mazefektivitātes cēlonis: darbs ar klientu rit ārpus dziļākas izpratnes par to, kas ir cilvēks kā personība un kā Dieva radīta būtne.

Ir svarīgi izprast riska profilus, t.i., draudu un bīstamību kopumu, kas ir raksturīgs mūsdienu sociālajai, ekonomiskajai un politiskajai videi. Risku analītiskais apraksts, kurā atrodas mūsdienu cilvēki, visa sabiedrība kopumā, nevar neskart klientus, jo tā ir globāla realitāte. Tāpēc klienta apziņā veidojas iespaidīgi risku kompleksi, kuru dēļ cilvēkos zūd drošības sajūta, uzticēšanās sociālajiem darbiniekiem un citiem ekspertiem, un riski rada dziļas psiholoģiskas problēmas cilvēku pasaules izjūtā. Lielā mērā tāpēc klienta uzvedībā dominē nenoteiktība, nekontrolējamība, psihe nelīdzsvarotība, kas paralizē sabiedrisko un profesionālo dzīvi.

Klienta daudzveidīgo problēmu izpratnē kā galvenā ir jānosauc “antropoloģiskā krīze”. Tradicionālais sociālais darbs klientu uztver kā objektu – ir notikusi atteikšanās no “cilvēka būtības klientā”: klients tiek aprakstīts pēc sociālās un psiholoģiskās aktivitātes izpausmēm. Rezultātā sociālais darbs kā zinātne ir palicis bez cilvēka pamatkonceptijas, bez antropoloģiskā pamatmodeļa.

Apzinoties klienta izpratnes problēmu sociālajā darbā kā aktuālas, krājums ir veidots no divām daļām: pirmā daļa iztirzā attieksmi pret klientu kā līdzcilvēku, otrā daļa skar konkrētas prakses jautājumus darbā ar klientu, t.sk. supervīzijā un kopienu darbā un sociālajā uzņēmējdarbībā. Somijas zinātnieks *prof. emeritus* Kijosti Urponens rakstā “Uz profesionāli orientētais un uz klientu centrētais sociālais darbs” apkopo Somijā veikto pētījumu, kurā klientu fokusgrupa kritiski vērtējusi uz problēmu orientētā sociālā darba efektivitāti un pierāda uz klientu kā personību fokusētā sociālā darba priekšrocības. Somu zinātnieka raksts idejiski

sasaucas ar teoloģijas un psiholoģijas doktora, *prof.* Klausu Kīslinga (Vācija) eseju “Par visu cilvēku cieņu Dieva tēlā” par to, kā un kāpēc ikviens klients ir pelnījis visdziļāko cieņu, jo ikvienā viņā mīt Dieva tēls un līdzība. *Prof.* K. Kīslings atsedz Dieva iedēstīto tieksmi pēc brīvības, mīlestības un cerības, kas ir saistītas ar cilvēkā mītošām ilgām pēc jēgpilnības. Klaipēdas Universitātes Sociālā darba fakultātes dekāns, *dr., assoc prof.* Valdas Rimkus (Lietuva) rakstā “Sociālā darba pozitīvo aspektu atklāšana no jauna” sociālais atbalsts un klienta spēka perspektīvas” atklāj klientā mītošās spēka rezerves un perspektīvas, kuras ar empīriskā pētījumā balstītām atziņām papildina doktorantūras studente no Laplandes Universitātes doktorante sociālajā darbā Justina Kievišiene (Lietuva) rakstā “Uz klientu centrēta pieeja sociālajā darbā – empātijas dziedinošais spēks”.

Sociālā darba metodoloģijas jautājumiem ir veltītas publikācijas, kas saistītas ar klienta izpratnes problēmu un sociālā darbinieka prasmi risināt klienta personības konkrētās problēmas, iedzīvinot noteiktus savstarpības principus, respektējot personības brīvību un identitāti. *Dr.* Norberts Harks (Vācija) rakstā “Ne svešinieki, bet partneri: akadēmiskā teoloģija un sociālais darbs” sociālā darbinieka profesionālo darbību ievieš akadēmiskās teoloģijas un sociālā darba starpdisciplināritātē, atsedzot teoloģijas kā zinātnes resursus sociālā darba praksē. *Dr., prof.* Skaidrīte Gūtmane un *doc.* Guntis Dišlers rakstā “Naratīva terapija un patristiskā antropoloģija par cilvēka gribu” analizē naratīva terapijas un antropoloģijas atziņas par cilvēka gribu kā motivējošo faktoru klienta labklājības kontekstā. *Asist.* Juris Jefuni rakstā “Par kristīgās antropoloģijas pneimatoloģisko aspektu” pierāda, ka t.s. antropoloģiskās robežas izpratne darbā ar klientu ir svarīga. Autors analizē *Dr.* Sergeja Horužija darbu “Par askēzes fenomenoloģiju”. J. Jefuni atsedz t.s. antropoloģiskā pagrieziena fenomenu humanitārajās zinātnēs kopumā, salīdzinot ar kristietības teoloģiju, kas kopš pašiem pirmsākumiem ir bijusi pievērsta cilvēka fenomena izpētei, par atskaites punktu ņemot Dievcilvēka Jēzus Kristus Personu. Neviena cita reliģija, izņemot kristietību, nesatur ideju par cilvēka dievišķošanu kā cilvēka eksistences galveno mērķi. Cilvēka dievišķošanās ideja ieplūst arī kristīgajā antropoloģijā kā mērķis (grieķu val. ‘τελος’). Autors pierāda pneimatoloģijas kristoloģiskos centrējumu, no kā izriet pneimatoloģijas antropoloģiskais aspekts – ikvienam cilvēkam (klientam) ir dots aicinājums un prasība atrasties sinerģijā ar Dievu, atrodot tajā spēka rezerves. Minētie raksti runā par to, ka sociālā darba praksē ir nepieciešama starpdisciplināra pieeja, paceļoties virs aprobežošanās ar biheiviorisma pieeju vien. Sociālajā darbā būtu jāizmanto daudzdimensionālas intervences stratēģijas, kas paredz antropoloģiski niansētu klienta uztveri un intervenci un ar profesionālu prasmi risina klienta mikro un makro telpas problēmas un ir vērsta uz ilgtspējīgu rezultātu.

Dr., prof. Skaidrīte Gūtmane rakstā “Riski sociālajā darbā ar klientu: konceptuālais pamats un galvenās pieejas to risināšanā” ir apkopojusi idejas par riskiem, kuriem šodien pakļauts ikviens mūsdienu cilvēks, problēmas, kas skar ikvienu sociālā darba klientu. Raksts balstās S. Horužija atziņā par to, ka, “lietojot riska jēdzienu sociālo parādību izpratnē, var ieraudzīt risku lielumus un cilvēkiem draudošās antropoloģiskās bīstamības.” Raksts runā par t.s. bāzes uzticēšanos, kas ir nepieciešama ikvienam cilvēkam, ikvienam klientam un šis zināšanas ir nepieciešamas sociālajam darbiniekam, lai viņš prastu analizēt, kāpēc cilvēki kļūst sociāli inertī un nesaglabā sevī dzīvi uzturošu optimismu.

Priestera Sergija Neifaha (Lietuva) referāts “Upurgatavība un kalpošana kā mācīšanas svētīgie augļi” Latvijas Pareizticīgās Baznīcas konferencē “Baznīca, skola, ģimene” (2019) it kā vainago sociālā darba profesionāļa pieeju klientam jeb otram cilvēkam ar jēdzienu “upurgatavība”. Parasti šādu jēdzienu sociālā darba praksē nelieto, jo tā vietā tiek uzsvērtā “neitralitātes” nepieciešamība. Mūsuprāt, tieši tāpat kā pedagoga darbā ar audzēkņiem, arī sociālajā darbā ar klientiem ir svarīgi saprast – pamatkategorija attieksmē pret otru cilvēku ir cilvēka cieņa. Saskaņā ar kristiešu Svētajiem Rakstiem ikviens cilvēks ir radīts pēc Dieva tēla un līdzības, tādēļ ikvienā klientā ir ielikta ontoloģiska cieņa, un pati augstākā, dievišķā vērtība. Ielikta no Dieva. Līdz ar brīvību. Sociālā darbinieka uzdevums ir atsegt morālās, aksioloģiskās, antropoloģiskās jēgpilnās koordinātas, lai klients sajustu pret sevi cieņu, patiesumu un līdzjutību. Īstu, neviltotu savstarpību.

Uz katru cilvēku ir jāskatās kā uz Dieva Gudrības brīnumu. Sirds, ne tikai profesionālās zināšanas, ir tā vieta, kur mīt gudrība, domājot par klientu. Sociālajā darbā profesionalitāte ir attieksme pret klientu. Pilnība darbā nav meistarība vien, tā ir attieksme.

Krājuma otrajā daļā sociālā darba praksei ir veltīti *Dr., prof. Elvīras Acienes* (Lietuva) raksts “Darbs no mājām kā izaicinājums: vai (ne)iespējamā misija?”, supervīzijai veltītais *doc. Daces Dolaces* (Latvija) pētījums “Supervīzija kā telpa kvalitatīvas saskarsmes un paštēla atjaunotnei karitatīvajā sociālajā darbā un sociālajā uzņēmējdarbībā” un *lekt. Valtera Dolača* un *doc. Daces Dolaces* raksts par kopienas darbu “Baznīcas kopienu pienesums kopienu darba attīstībā: darbīgs reliģiskais kapitāls” un “Sociālā uzņēmējdarbība kā instruments personīgai un kopienas attīstībai”.

Sabiedrības nākotne un aktuālās problēmas, kas turpināsies, var ieraudzīt, ja pēta nosacījumus, kādos dzīvo un darbojas jaunieši. Mūsuprāt, sociālajiem darbiniekiem ir jābūt labi informētiem par jauniešu stāvoklī valstī, jo tādējādi var ieraudzīt sociālā darba prognostiskos vektorus. Krājumā ir ievēdoti divi apkopojoshi raksti par jauniešu stāvokli Latvijā: *Dr., prof. Skaidrītes Gūtmanes* “Aktuāla studija par jauniešu stāvokli Latvijā” un *Dr., prof. S. Gūtmanes* līdzautorībā ar *Dr. Līvu Griņevicu* tapušais raksts “Jauniešu situācija nodarbinātības perspektīvā: starpnacionāla izpēte”, kur jauniešu problemātika ir skatīta caur nodarbinātības prizmu.

Īstenībā šodien sociālais darbinieks vairs nesastopas ar klienta identitāti tādā veidā, kā tas bija pirms desmit gadiem. Covid-19 situācija ir atklājusi, ka cilvēks vairs nespēj aktualizēt izpratni par sevi, savu būtību un sūtību. Lai gan sabiedrība cenšas uzlikt cilvēka izpratnei “pareizas pārvaldības, organizācijas un pabalstu nodrošinātības” zīmogu, tā pat neapzinās, ka vienlaikus no klienta apziņas tiek izraidītas viņa izpratnes iespējas. Tas sociālā darba profesionalitātei ir visaugstākā līmeņa risks: diplomēts profesionālis zaudē saikni ar personību un pārstāj klientē redzēt cilvēku.

Dr. philol., prof. Skaidrīte Gūtmane
Latvijas Kristīgās akadēmijas rektore